

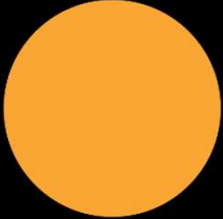
RIIGIHANGETEST TAOTLEJATELE

Kalanduse Teabekeskus 2024

RASK.

Keidi Kõiv

Advokaadibüroo RASK

Riigihangete seadusel on üks keskne eesmärk – tagada hankija rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine, isikute võrdne kohtlemine ning konkurentsi efektiivne ärakasutamine riigihankel

Piirmäärad

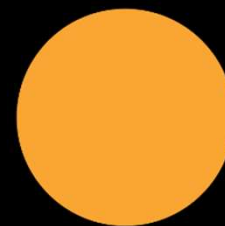
Liik	Lihthanke piirmäär	Riigihanke piirmäär	Rahvusvaheline piirmäär
Asjad ja teenused	30 000	60 000	143 000/221 000
Ideekonkurss		60 000	143 000/221 000
Ehitustööd	60 000	150 000	5 538 000
Sotsiaalteenused		300 000	750 000
Eriteenused		60 000	750 000
Teenuste kontsessioon	60 000	300 000	5 538 000
Sotsiaalteenuste kontsessioon		300 000	5 538 000
Eriteenuste kontsessioon		60 000	5 538 000
Ehitustööde kontsessioon		300 000	5 538 000

Osadeks jaotamine (RHS § 27 ja § 28)

Hankija ei või jaotada riigihanget osadeks eesmärgiga eirata käesolevas seaduses riigihanke teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui :

- a) hankelepingu esemeks on funktsionaalselt koos toimivad või
- b) hankelepingu esemeks on sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või ehitustööd.

Hankija võib jaotada riigihanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Mida ma vajan?

- Planeerimine on tähtis, selleks tuleb võtta aega, et hanget oleks võimalik ellu viia sellisena nagu planeeriti. Mida rohkem muudatusi tuleb hiljem lepingu täitmise ajal teha, seda rohkem võib hiljem tekkida probleeme ka toetusega.
- Kõik tingimused peavad vastama hankeõiguse üldpõhimõtetele ja olema selged, täpsed ja ühemõttelised. Oluline on vältida piiravaid tingimusi – et pakkuma saaks tulla kõik ettevõtted, kel on sisuline võimekus tööd teha. Nii näiteks ei tohi nõuda, et ehitusettevõttel peaks olema varasem kogemus FIDIC tüüpi lepinguga, ehitaja varasemad edukalt täidetud lepingud võivad olla ka teist tüüpi.
- Olulise muutmise vajaduse korral tuleb korraldada uus hange. Hankeõiguse ja läbipaistvuse mõistes on riskantne lähenemine, et asume tegema ning vajadusel muudame ja korraldame hiljem jooksvalt lepingu täitmist ümber.
- Ei tohi ära unustada klauslit „või sellega samaväärne“.
- Ilma ja aastaaegadega peab arvestama!
- Ära pinguta üle. Mida rohkem tingimusi mida kontrollida, seda suurem on võimalus ka hankijal menetluses eksida. Mõttele realistlikult, mida sul on päriselt tarvis.

Tingimuste kohustuslikkus

- „Pakkumuse esitamine tähendas pakkumuse esitanud isiku täielikku nõustumist kõigi riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustega ja kohustust neid järgida hankelepingu elluviimisel. /.../

Eeltoodu põhjal tuleb kolleegiumi hinnangul tingimuse ebamõistliku kahjustava toime väljaselgitamisel arvestada, et tegemist oli riigihanke tulemusel sõlmitud töövõtulepinguga. Kui riigihanke tulemusel sõlmitud töövõtuleping sõlmitakse FIDIC üldtingimustel, siis on tavaline (kui eritingimustega ei sätestata teisiti), et pakkujad peavad arvestama selles sätestatud tingimustega, sh rahvusvahelise arbitraažiklausliga. /.../ Kolleegium nõustub kostjaga, et see, et hanke võitis nn kohalik ehitusettevõtte, ei tohiks riigihanke tulemusel sõlmitud töövõtulepingu tingimuste tõlgendamisel anda teisele lepingu poolele pärast töövõtulepingu täitmist suuremat eelist hanketingimuste muutmiseks. „

(Tallinna Ringkonnakohus 2-21-17871 p-d 10.4, 11.4, 11.5)

- „Hankija määrab hanketingimused kindlaks, kuid ta ei saa pärast pakkumuste esitamist tõlgendada ja kohaldada hanketingimusi meelevaldselt. Hanketingimused on eelhaldusaktina siduvad ka hankijale ning nende tõlgendamisel ei ole hankijal eelisõigust. Tingimuste tõlgendamisel tuleb lähtuda eelkõige mõistliku pakkuja arusaamast ning olukorras, kus tingimused on mitmeti tõlgendatavad, eelistada sellist tõlgendust, mis võimaldab hankes osaleda võimalikult paljudel pakkujatel. Laiendav tõlgendus ei tohi viia siiski olukorrani, kus mõistlik pakkuja, kes pakub hanketingimuste sõnastusele vastavat kaupa või teenust, ei osutu edukaks pakkujaks seetõttu, et mõni teine pakkuja pakub hanketingimuste sõnastusele mittevastavat kaupa või teenust, mille hind on hanketingimuse sõnastusele vastavast kaubast või teenusest odavam.“

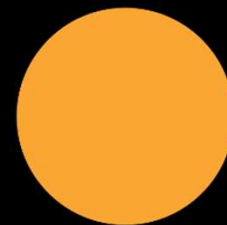
(Tallinna Ringkonnakohus 3-23-2547, p 14)

Ka õigekeel on oluline, ehk kirjavahemärkidest....

- „Sõna „ning“ võib konkreetses sõnastuses olla nii kumulatiivse kui ka alternatiivse loetelu osaks, ent arvestades kaebaja selgitusi tervikuna, siis nõustub kohus kaebajaga, et konkreetses lauses tähistab sõna „ning“ alternatiivset loetelu. /.../“
(Tallinna Halduskohus 3-23-2470, p 9.2)
- Vaidlustuskomisjon mõistab Tingimuse 1 vaidlusalust osa [---] iga projektiplaani töö kohta peab olema kirjeldatud töö nimetus, töö tegija(te) roll/nimi [---] niimoodi, et pakkuja esitatavas projektiplaanis tuli iga töö kohta esitada muuhulgas nii töö tegija(te) roll ja nimi. Õige on Vaidlustaja väide, et üldjuhul on sõna alternatiive märkiv kaldkriips tähenduselt võrdne sidendiga „või“. Samas möönab ka Vaidlustaja viidatud Eesti õigekeelsuskäsiraamat, et eesti keeles kasutatakse kaldkriipsu ja-sõna asemel, kuigi Eesti õigekeelsuskäsiraamat seda ei soovita. Seega ei ole välistatud, et konkreetses kontekstis võib kaldkriips tähendada ka ja sõna või sidekriipsu;
(VaKo otsus nr 12-24/273165)

- Hankija peab olema hoolas. Hoolas on selline hankija, kes on riigihanke alusdokumente ette valmistades arvestanud turul valitsevat situatsiooni – uurinud nii riigihanke objektiks oleva asja, teenuse või ehitustöö tehniliste parameetrite, hinna kui ka võimaliku tarneaja kohta, sätestanud vastavad nõuded ja määranud riigihanke eeldatava maksumuse ning valinud riigihanke menetlusreeglid kõiki eeltoodud asjaolusid arvesse võttes.
- Riigihanke läbiviimisel tuleb hankijal arvestada ka sellega, kas pakkujad on juhtinud hankija tähelepanu sellele, et sellistel tingimustel hankelepingu täitmine ei ole reaalne. Kui pakkujad on sellele tähelepanu juhtinud, kuid hankija pole eeltoodust hoolimata olnud nõus riigihanke alusdokumentides märgitud tähtaegu muutma, siis pole tegemist enam hoolsa hankija jaoks ettenägematu asjaoluga.

RASK.

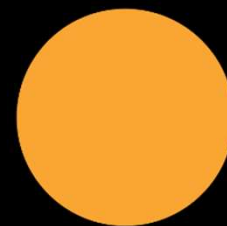
**Kuidas saavutada seda, mida ma
soovin, ehk millistele tingimustele peab
vastama pakkumus?**

„Kohus nõustub VAKO seisukohaga (VAKO otsuse p 8.2.2), et pakkumuse sisulise vastavuse kontroll RHS § 114 mõttes saab hõlmata üksnes nõudeid, mille täitmine oli nõutav pakkumuse esitamise hetke seisuga, kuid tulevikku (hankelepingu sõlmimise järgsesse perioodi) suunatud dokumendi esitamise tingimus ei pea olema täidetud pakkumuse esitamise hetke seisuga.

Kõik dokumentide esitamise tingimused, mille reegel TK-s on before the first delivery, on oma sisult hankelepingu täitmise tingimused ja nende olemasolu ei pidanud vastustaja kontrollima pakkumuse vastavuse kontrollimisel ja pakkumuse vastavaks tunnistamisel. /../ pakkumuse vastavuse kontrollimise kontekstis tähendab seda, et antud juhul saaks RHS § 114 lg 2 esimese lause alusel kolmanda isiku pakkumuse tagasilükkamise kaasa tuua üksnes pakkumuse mittevastavus TK nendele nõuetele, mis pidid olema täidetud juba pakkumuse esitamise hetke seisuga.“

(Tallinna Halduskohus 3-23-2824, p 32)

RASK.

Kes mu soovid täita suudab?

„Vaidlusalune tingimus on sõnastatud järgmiselt: „Pakkuja meeskonnas peab olema määratud kindel projektijuht, kellel on sarnase mahuga projekti juhtimise kogemus.“

Kohus ei nõustu vastustajaga, et mõistet „sarnase mahuga projekt“ tuleb tõlgendada kitsalt viisil, et see tähendab ajalist ja rahalist mahtu. Kas mingi projekt on sarnase mahuga või mitte, on hinnanguline ning see võib sõltuda ajast, maksumusest kui ka sisust. Nt võib mingi projekt kesta aastaid, olles suure maksumusega, aga sisuline tööpanus sellesse on väike. Või vastupidi, olla väga lühikese aja jooksul väga intensiivne. Sel põhjusel ei nõustu kohus vastustajaga, et hankija kehtestatud hanketingimust oli mõistliku pakkuja vaatest võimalik tõlgendada üksnes viisil, et „sarnase mahuga projekt“ pidi olema ajaliselt sarnane ja maksma üle 60 000 euro. „

(Tallinna Halduskohus 3-23-2470, p 9.1)

Tingimused ise ja nende tõlgendamine (peab pakkuja „olema [---] teostanud vähemalt ühe samalaadse lepingu, mille objektiks on kuluvahendite tarne kohtuekspertiisi valdkonnas kasutatavatele kapillaarsekvenaatoritele ja qPCR seadmetele maksumusega vähemalt 50 000 € aastas“ (käibemaksuta).)

„Minu hinnangul on VAKO vaidlustuse lahendamisel õigesti leidnud, et käesoleval juhul on oluline teha vahet sellel, kas kvalifitseerumiseks peab pakkuja omama kogemust kuluvahendite tarnimisel konkreetsetele, kvalifitseerimistingimustes nimetatud, seadmetele või võib pakkuja kogemus piirduda ka sellega, et ta on varem müünud kuluvahendeid, mis võivad olla (hüpoteetiliselt) sobivad kvalifitseerimistingimuses nimetatud seadmetega kasutamiseks.

Käesoleval juhul nähtub kvalifitseerimistingimuse sõnastusest, et tingimusele vastava referentslepingu objektiks peab olema kuluvahendite **tarne** tingimustes nimetatud konkreetsetele seadmetele st nii kohtuekspertiisi valdkonnas kasutatavatele kapillaarsekvenaatoritele **kui ka** qPCR seadmetele. Seega on õige Lanlab OÜ seisukoht, et kvalifitseerimistingimuse täitmiseks ei piisa sellest, kui tarnitud on kuluvahendeid qPCR seadmetele, mis võiksid olla põhimõtteliselt kasutatavad ka kohtuekspertiisi valdkonnas kasutatavatel kapillaarsekvenaatoritel. Eeltoodust tulenevalt ei ole vajalik asuda analüüsima kaebuse väiteid selle kohta, kas EPJ-ile qPCR seadmetega seonduvalt tarnitud kuluvahendid võivad põhimõtteliselt sobida kasutamiseks ka kohtuekspertiisi valdkonnas kasutatavatele kapillaarsekvenaatoritele.“

(Tallinna Halduskohus 3-24-1013, p 32)

Pakkuja peab olema hankeobjektiga sarnases mahus (aastamaksumusega 50 000 eurot) osutanud mehitatud valveteenuseid viimase 36 kuu (ajavahemik detsember 2018 - detsember 2021) jooksul vähemalt 2 hankelepingu raames. Pakkujal tuleb loetleda lepingud, mille maksumus on vähemalt 50 000 eurot.

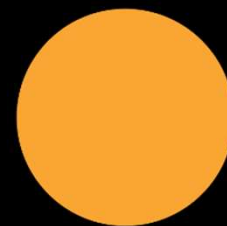
- 1) 36 kuu jooksul peab olema tegutsenud vähemalt 2 lepingu alusel, millest mõlema maksumus individuaalselt peab olema 50 000 eurot;
- 2) 36 kuu jooksul peab olema tegutsenud vähemalt 2 lepingu alusel, milliste maksumus peab olema kokku vähemalt 50 000 eurot;
- 3) 36 kuu jooksul peab olema pakkuja olema koguaeg tegutsenud, sh tegutsenud vähemalt 2 lepingu alusel, millest mõlema maksumus individuaalselt peab olema 50 000 eurot;
- 4) 36 kuu jooksul peab olema pakkuja olema koguaeg tegutsenud, milliste maksumus peab olema kokku vähemalt 50 000 eurot;

Pakkujal peab iga hankeosa kohta olema vähemalt 1 3-kohaline invabuss, sh vähemalt 1 invabuss, millel on võimekus tõsta motoriseeritult bussi ratastool. Lisaks invabussid korraga vähemalt 5 isiku ja 8 isiku transportimiseks

Pakkujal peab riigihanke algamisele eelneva 36 kuu jooksul olema auditeerinud vähemalt 5 (viis) avaliku sektori asutuse majandusaasta aruannet

RASK.

**Kuidas valida sobivate seast välja
parim pakkumus?**

„Apellant ei pidanud järgima kõiki RHS-s sätestatud hankemenetluse nõudeid. STS2014_2020 § 26 lg 6 kohaselt, kui toetuse saaja või partner ei pea järgima riigihangete seadust ja teenuse, asja või ehitustöö eeldatav maksumus on ilma käibemaksuta võrdne 20 000 euroga või sellest suurem, peab ta järgima RHS §-s 3 sätestatud põhimõtteid.

Seetõttu on asjakohatu halduskohtu viide Euroopa Kohtu otsusele asjas nr C-532/06, kus riigihanke üldpõhimõtteid kohaldati koosmõjus direktiivi nr 92/50/EMÜ art 36 lg-ga 2. See säte ei ole praegusel juhul asjassepuutuv. Riigikohus selgitas otsuses asjas nr 3-20-1198 (p 18), et RHS § 85 lg 1 kohustab hankijat avatud hankemenetluses sätestama hindamiskriteeriumid, erinevalt lihthankest. Lihthanke läbiviimisel tuleb hankijal RHS § 125 lg-te 5 ja 8 kohaselt juhinduda RHS 1. ptk-s ning §-des 77, 81, 82, 120 ja 123 sätestatust.

Arvestades, et STS2014_2020 § 26 lg 6 kohaselt tuli järgida vaid RHS § 3 põhimõtteid, oli kaebajale jäetud praegusel juhul toetuse saamiseks kauba ostmisel võrreldes lihthankega veelgi suurem paindlikkus.“

(Tallinna Ringkonnakohus 3-22-1896, p 11, p 14, p 15).

RASK.

RHS §-ga 3 ei ole vastuolus, kui hankija toob üldiselt välja need kriteeriumid, mida ta valiku tegemisel arvestab, kuid kriteeriumite osakaal ja täpsem sisu ei ole eelnevalt avalikustatud. Hankijale antud paindlikkus, millele Riigikohus 20.11.2019 otsuses viitas lihtmenetluse puhul, on veelgi avaram praegusel juhul.

Tarnekiirust ei olnud siiski hindamiskriteeriumina välja toodud. Kuigi hankija märkis selgelt, et ühelgi hinnataval kriteeriumil ei ole ette kindlaks määratud tähtsust, ei olnud tarnekiirust hinnatava kriteeriumina üldse nimetatud. Selle asjaolu arvesse võtmine on küll enamasti tehingute tegemisel enesestmõistetavalt oluline, ent hanke läbipaistvuse põhimõttega ei saa pidada kooskõlas olevaks pakkumiskutset, kus seda kriteeriumit pole nimetatud, ent pakkumuste hindamisel seda arvestatakse.

Kui hankija määratleb pakkumiskutses hindamiskriteeriumid, kuigi tal ei ole kohustust seda teha, ent pärast pakkumuste esitamist neid kriteeriume muudab, siis rikub ta sellega RHS §-s 3 sätestatud põhimõtteid.“

(Tallinna Ringkonnakohus 3-22-1896, p 11, p 14, p 15).

Riigikohus oma 11.12.2020 otsuses nr 3-20-1198 (p 17) selgitanud, et ülalpool rahvusvahelist piirmäära korraldatud avaliku hankemenetluse puhul pidid vaidlustuskomisjon ja kohtud hankija otsuse hinnangulisele iseloomule vaatamata [---] minema kaugemale ilmselgete vigade testist ja kontrollima sisuliselt kaebaja pakkumusele antud hinnangute põhjendatust, iseäranis, kas hindamisel arvestati asjakohaseid, täielikke ja tõendatud fakte ning õiguse üldpõhimõtteid, samuti, kas hindamine toimus RHAD-s teatavaks tehtud hindamiskriteeriumide kohaselt (RHS § 117 lg 1).

[---] RHS § 117 lg 1 teise lause järgi peab hankija otsus pakkumuse edukaks tunnistamise kohta olema põhjendatud. RHS § 47 lg 4 p 3 kohaselt tuleb teistele vastavaks tunnistatud pakkujatele esitada edukat pakkumust iseloomustavad andmed, mis andsid hankijale eelise tema pakkumusega võrreldes. Seejuures on piisav, kui pakkumuse edukaks tunnistamise korraldusest või selles viidatud dokumendist nähtuvad, millistele alustele hankija otsustused tuginevad (kolleegiumi otsus asjas nr 3-3-1-45-12, p 29). Väga üldsõnalised põhjendused võivad olla vastuolus RHS § 117 lg-ga 1 ja § 47 lg 4 p-ga 3, vaidluse korral saab aga hankijaotsuse põhjendusi kohtumenetluses täpsustada. Mida üldisemad on hindamiskriteeriumid ja -meetoodika, seda avaram on hankija hindamisruum ning seda põhjalikumad peavad läbipaistvuse tagamiseks olema hinnete põhjendused. Kui RHAD-s kehtestatud hindamismetoodika sisaldab täpseid hinnete kirjeldusi, võivad need tagada piisava läbipaistvuse ka ilma hinnete hilisema põhjendamiseta.

(VaKo otsus number 85-24/273869).

Kuna osana pakkumuse hindamisest on töökorralduskavade hindamine Hankija pädevuses ning juba olemuslikult annab hindajale suure hinnanguruumi ja põhineb võrdlemisi subjektiivsetel elementidel (vt Riigikohtu 09.08.2016 otsuse nr 3-3-1-51-16 p 16), ei saa vaidlustuskomisjon kontrollida seda, kas teatavate asjaolude esinemisel, mida Hankija käsitleb Protokollis Vaidlustaja töökorralduskavas kirjeldatu puudustena, võis Hankija vähendada töökorralduskavale antavat punktisummat kokkuvõttes nimelt niisuguse arvu punktide võrra nagu Komisjon seda tegi. Sellisel juhul asuks vaidlustuskomisjon Hankija asemel pakkumust hindama, milleks vaidlustuskomisjonil pädevus puudub.

(VaKo otsus number 85-24/273869)

Kokkuvõtteks...

RASK.

Advokaadibüroo RASK
Rotermanni 8, 10111 Tallinn, Eesti
+372 618 0820, www.rask.ee

Keidi.koiv@rask.ee
www.rask.ee